

Nr 8.*Utlåtande i anledning av väckta motioner om avskaffande av bostadskostnadsgrupperingen inom folkpensioneringen m. m.*

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 154 i första kammaren av herr *Wahlund m. fl.* samt nr 200 i andra kammaren av herr *Hansson i Skegrie m. fl.*

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts,

»att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning syftande till att avskaffa bostadskostnadsgrupperingen inom folkpensioneringen samt att i avvaktan härpå uppflytta lägsta bostadskostnadsgrupp till näst lägsta.»

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna hemställan, får utskottet hänvisa till motionerna.

Gällande bestämmelser.

Vid 1946 års riksdag antogs efter förslag av Kungl. Maj:t ny lag om folkpensionering. Denna lag, *lagen den 26 juni 1946 om folkpensionering*, trädde i kraft den 1 januari 1948. Följande bestämmelser i lagen äro i förevarande ärende av intresse.

Folkpension utgår enligt 3 och 4 §§ under i lagen närmare angivna försättningar i form av allmän ålderspension, invalidpension, sjukbidrag eller änkepension. Enligt 5 § förhöjes å vissa orter folkpension med bostadstillägg. För detta ändamål indelas riket i fem bostadskostnadsgrupper på sådant sätt att grupp med högre nummer omfattar orter med större bostadskostnader, däri inberäknade kostnaderna för bränsle, än grupp med lägre nummer. Indelningen verkställles av socialstyrelsen enligt de närmare föreskrifter Konungen meddelar. Bostadstillägg utgår med de belopp för år räknat, som framgå av följande tabell:

	G r u p p			
	II	III	IV	V
Gift pensionsberättigad och änkepensionsberättigad	100:—	200:—	300:—	400:—
Annan pensionsberättigad	150:—	300:—	450:—	600:—

Bostadstillägget utgår efter inkomstprövning. Enligt 7 § skall nämligen dylikt tillägg minskas med fem tiondelar av den pensionsberättigades årsinkomst i vad den må överstiga, för gift pensionsberättigad 300 kronor och för annan pensionsberättigad 400 kronor.

Bihang till riksdagens protokoll 1951. 9 saml. 2 avd. Nr 8.

Den 28 mars 1947 meddelade Kungl. Maj:t närmare föreskrifter för socialstyrelsen i fråga om indelningen i bostadskostnadsgrupper av samtliga orter i riket. Föreskrifterna, som byggde på ett av styrelsen framlagt förslag i ämnet, innehöll att orter, för vilka bostads- och bränslekostnadsstalet, beräknat enligt i föreskrifterna närmare angivna grunder, understeg 650 kronor, skulle hänföras till bostadskostnadsgrupp I och övriga orter till bostadskostnadsgrupp II, om bostads- och bränslekostnadsstalet med mindre än 75 kronor översteg nyssnämnda belopp, samt till bostadskostnadsgrupp III, IV eller V i den mån ortens bostads- och bränslekostnadstal med respektive 75, 150 eller 225 kronor översteg samma belopp. I föreskrifterna stadgades vidare, att indelningen skulle äga giltighet till och med 1949 års utgång.

Kungörelse i ämnet utfärdades därefter av socialstyrelsen den 21 april 1947 (SFS 1947: 222). Vissa ändringar i bostadskostnadsgrupperingen ha sedermera företagits. Genom beslut den 9 december 1949 (SFS 1950: 55) har Kungl. Maj:t föreskrivit, att de för åren 1948—1949 gällande föreskrifterna rörande rikets indelning i bostadskostnadsgrupper jämlikt lagen om folkpensionering skola äga fortsatt giltighet till och med år 1951.

Vidare skall enligt 6 §, där kommun så beslutat, till pensionsberättigad, som är mantalsskriven inom kommunen, utgå särskilt bostadstillägg i enlighet med grunder som kommunen har att besluta. Sådant tillägg skall anses såsom folkpension.

Historik m. m.

Det av Kungl. Maj:t för 1946 års riksdag genom proposition nr 220 framlagda förslaget till lag om folkpensionering grundade sig på ett av *socialvårdskommittén* i november 1945 avgivet betänkande i ämnet (SOU 1945: 46). Beträffande dyrortsgraderingsfrågan anförde socialvårdskommittén till en början bland annat följande:

Såsom framgår av 1943 års dyrortskommittés nyligen avgivna betänkande (SOU 1945: 32) föreligga fortfarande betydande skiljaktigheter i fråga om levnadskostnaderna å olika orter i vårt land. Dessa skiljaktigheter hänföra sig i väsentlig mån till utgifterna för skatter, hyra och bränsle. Sagda betänkande har utgått från den utgiftsbudget för man, hustru och två barn, som inrymmer inom ramen av lönen i elfte löneklassen enligt civila avlöningsreglementet. Uppenbarligen skilja sig folkpensionärernas levnadsförhållanden i högst avsevärd mån från en sådan familjs. På grund av det lägre inkomstläget spela skatterna en mindre roll för folkpensionärerna varjämte utgifterna för konsumtionsändamål bli lägre även relativt sett. Utgifterna för hyra och bränsle äro också lägre men ej lika mycket lägre som övriga utgifter. Dessa omständigheter leda till att skiljaktigheterna i fråga om levnadskostnaderna i olika orter beträffande folkpensionärerna huvudsakligen hänföra sig till bostads- och bränsleposterna.

Efter att ha lämnat vissa uppgifter om bostadskostnaderna framhöll kommittén, att en pensionär behövde större belopp för sin försörjning om han

bodde i en storstad än om han bodde på landsbygden. Det förhållandet att bostäderna i städerna i avsevärt större utsträckning än på landsbygden vore försedda med sådana bekvämligheter som vatten, avlopp och avträde inomhus kunde icke i och för sig rubba detta faktum. Kommittén fann, att dyrortsgraderingen av folkpensionerna enligt då gällande lagstiftning borde ersättas med särskilda bostadstillägg i de dyrare bostadsorterna, avsedda att täcka merkostnaderna för bostad och bränsle. I fråga om utformningen av bostadstilläggen förordade kommittén, att generella tillägg infördes, vilka vore graderade efter bostadskostnaderna på sådant sätt att det bleve möjligt för det stora flertalet pensionärer att inom tilläggets ram ordna sin bostadsfråga. Bostads- och bränslekostnaderna å billigaste ort föreslogos emellertid skola inarbetas i själva pensionen.

Beträffande frågan om orternas indelning i grupper föreslog socialvårds-kommittén upptagande av fem olika bostadskostnadsgrupper. Detta förslag grundade kommittén på resultatet av en omfattande statistisk undersökning. Tilläggen föreslogos skola utgå med de belopp som framgå av den ovan i samband med återgivandet av författningsbestämmelserna upptagna tabellen.

I propositionen nr 220 anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Möller*, i förevarande avseende bland annat följande:

Om de föreslagna pensionsbeloppen 1 000 resp. 1 600 kronor kunna antagas på billigare orter, främst den rena landsbygden, täcka försörjningsbehovet, visar den föreliggande utredningen, att detta icke är fallet på andra håll. Otvivelaktigt föreligga alltså i vårt land betydande skillnader i levnadskostnadernas höjd å olika orter. Det är därför uteslutet att, såsom i några yttranden ifrågasatts, helt slopa varje gradering av pensionsförmånernas storlek efter förhållandena å skilda platser. Om man vill åstadkomma en reell likställighet för pensionstagarna i olika delar av landet, måste pensionsförmånernas storlek graderas. Socialvårds-kommittén har för sin del funnit en dylik gradering böra ske uteslutande med hänsynstagande till kostnaderna för bostad och bränsle. Det kan ifrågasättas, om tiden verkligen är inne att helt slopa den nuvarande dyrortsgraderingen, som tager hänsyn även till andra levnadskostnader. Bortses från bostadskostnaderna torde emellertid en tendens till utjämning av levnadskostnaderna gjort sig gällande. Det synes föga sannolikt att, såsom från något håll anmärkts, de alltså föreliggande olikheterna i detta hänseende skulle komma att ånyo skärpas vid en återgång till mera normala förhållanden. Med hänsyn till det anförda anser jag mig i princip böra godtaga kommitténs förslag i denna del.

Emot kommitténs förslag att landet skall indelas i fem bostadskostnadsgrupper och att det skall ankomma på socialstyrelsen att verkställa indelningen synes mig intet vara att erinra. Däremot kan jag ej ansluta mig till kommitténs uppfattning att indelningen bör ske för tio år i sänder. I likhet med vissa skiljaktiga ledamöter av kommittén och ett stort antal remissinstanser anser jag att indelningen bör omprövas ungefärligen vart femte år. Den första indelningen i bostadskostnadsgrupper bör dock enligt min

mening erhålla en giltighetstid av endast cirka tre år. Det synes icke nödvändigt att tidpunkterna för omprövningen av indelningen i bostadskostnadsgrupper angivas i lagen utan torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att efter vad som finnes lämpligt besluta härom. Genomföres ny kommunindelning i riket, varom förslag kommer att föreläggas årets riksdag, torde därav betingade jämkningar i bostadskostnadsgrupperingen böra ankomma på Kungl. Maj:ts förordnande i samband med beslutet om indelningsändring.

Spännvidden mellan bostadstilläggens storlek inom de olika bostadskostnadsgrupperna synes i stort sett ha väl avvägts av socialvårdskommittén. Emellertid utvisa föreliggande siffror att i Stockholm — och även på andra särskilt dyra orter — den understödsstandard som är normerande för utgivande av fattigvård ligger så högt, att de av kommittén föreslagna pensionsbeloppen, bostadstilläggen däri inräknade, icke kunna anses motsvara en rimlig försörjning på dessa orter. Väsentligen torde detta sammanhånga med påfallande höga hyreskostnader. I dessa fall föreligger alltså ett behov att kunna höja de maximala pensionsbelopp kommittén föreslagit. Förhållandena kunna även på landsbygden vara sådana, att folkpensionären behöver ett tillskott till pensionen för att kunna bestrida särskilt höga bostadskostnader. Då det här gäller pensionsfall, som icke kunna helt tillgodoses genom de mera generella regler efter vilka det tidigare behandlade bostadstillägget är och måste vara utformat, bör den förbättring av pensionsförmånerna jag här åsyftar lämpligen kunna åstadkommas genom särskilda kommunala bostadstillägg. Jag vill därför förorda, att bestämmelser införas av innehåll att kommun äger besluta att till folkpensionär som är mantalskriven inom kommunen skall kunna utgå särskilt kommunalt bostadstillägg.

I anledning av propositionen nr 220 väcktes åtskilliga motioner avseende dyrortsgraderingsfrågan. Sålunda yrkades i de likalydande motionerna I: 319 av fru Svenson m. fl. och II: 496 av herr Werner m. fl. att bostadstillägg efter behovsprövning skulle kunna utgå i alla rikets kommuner med lika stort högsta belopp, nämligen för gift pensionsberättigad och änkepensionsberättigad med 200 kronor per år och för annan med 300 kronor per år. I motionen II: 486 hemställde herr Senander m. fl., att pensionärerna i bostadskostnadsgrupp I i fråga om bostadstillägg måtte jämföras med pensionärerna i bostadskostnadsgrupp II, och i motionen II: 493 av herr Ekdahl hemställdes, att bostadstillägg skulle utgå i bostadskostnadsgrupp I till gift pensionsberättigad och änkepensionsberättigad med 75 kronor per år och till annan pensionsberättigad med 100 kronor per år.

Första särskilda utskottet, som behandlade propositionen, anförde i sitt över densamma avgivna, av riksdagen godkända utlåtande, nr 1, beträffande nu ifrågakommande spörsmål bland annat följande:

Vad angår de i motionerna framställda förslagen har utskottet konstaterat, att de medföra betydande utgiftsökningar. Sålunda torde det i motionerna I: 319 och II: 496 framlagda förslaget medföra en årlig kostnadsökning av närmare 60 miljoner kronor. Kostnadsökningen på grund av det i motionen II: 486 gjorda förslaget torde kunna beräknas till mera än 30 mil-

joner kronor under det att kostnadsökningen på grund av det i motionen II: 493 framställda yrkandet torde stanna vid drygt 20 miljoner kronor. Samtliga de nu lämnade siffrorna äro approximativa men torde giva en ungefärlig bild av de ekonomiska konsekvenserna av de framställda ändringsförslagen.

Utskottet har vid överbägande av de på förevarande spörsmål inverkan omständigheterna och under hänsynstagande till de siffror, som av socialvårdskommittén framlagts i dess statistiska betänkande angående folkpensionärernas bostadsförhållanden m. m., funnit den i departementsförslaget föreslagna lösningen visserligen icke vara helt invändningsfri men dock av beskaffenhet att under nu rådande förhållanden i möjligaste mån tillgodose olika synpunkter. Utskottet får därför tillstyrka att förslaget i denna del vinner riksdagens bifall. Härvid förutsätter utskottet emellertid att utvecklingen av pensionstagarnas utgifter för bostads- och bränsleändamål i de olika orterna kommer att ägnas vederbörlig uppmärksamhet samt att därav föranledda jämkningar av ortsgrupperingen verkställas med ungefärligen de tidsintervaller, som av departementschefen angivits.

Vid 1948 års riksdag yrkades i likalydande motionerna I: 25 av herr Heselbom m. fl. och II: 47 av herr Lundqvist m. fl., att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att en översyn av gällande bestämmelser i fråga om bostadsgruppering för folkpensionärerna snarast måtte komma till stånd.

I sitt över motionerna avgivna utlåtande, nr 6, hemställde andra lagutskottet, att motionerna icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd. Till stöd för denna hemställan anförde utskottet bland annat:

Den nuvarande bostadskostnadsgrupperingen för folkpensionärerna upphör att gälla med 1949 års utgång. Såsom framgår av vad ovan angivits är en revision av bostadskostnadsgrupperingen avsedd att företagas dessförinnan. Kungl. Maj:t har ansett, att till ledning för denna revision en specialundersökning rörande folkpensionärernas bostadsförhållanden och särskilt deras bostadskostnader bör ske. För att verkställa en sådan undersökning har Kungl. Maj:t tillkallat särskilda sakkunniga. En översyn av bostadskostnadsgrupperingen kommer alltså inom kort att verkställas, och någon framställning härom från riksdagen till Kungl. Maj:t är därför icke erforderlig.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

De i andra lagutskottets utlåtande nr 6 vid 1948 års riksdag omnämnda sakkunniga för utredning rörande folkpensionärernas bostadsförhållanden och bostadskostnader ha i september 1948 framlagt utredning i angivna avseende (SOU 1949: 12). I utredningen redogöra de sakkunniga för den av socialvårdskommittén gjorda undersökningen angående folkpensionärernas bostadsförhållanden. Vidare ha de sakkunniga begagnat det material som framkommit genom bostadsräkningen 1945. Dessutom ha de sakkunniga själva verkställt en specialundersökning angående folkpensionärernas bostadsförhållanden och särskilt deras bostadskostnader för ett urval mindre

tätorter och tätbefolkade landskommuner. I ett avsnitt — vari huvudresultaten av de statistiska undersökningarna framskynta — behandla de sakkunniga principspörsmålet huruvida bostadstilläggen enligt nuvarande bestämmelser möjliggöra för de pensionsberättigade att inneha bostäder av lika standard på orter inom olika bostadskostnadsgrupper. De sakkunniga ha vidare genomfört provgrupperingar i enlighet med principen lika standard. Dessa provgrupperingar ha skett enligt olika alternativ. Vissa huvudresultat av dessa provgrupperingar framgå av den sammanfattning av resultatet av utredningen, som ingår i betänkandet.

För närmare kännedom om utredningen får utskottet hänvisa dels till de sakkunnigas betänkande och dels till utskottets nedan omförmälda utlåtande nr 26 till 1949 års riksdag.

Vid 1949 års riksdag väcktes tre motioner i förevarande ämne, nämligen dels likalydande motionerna nr 111 i första kammaren av herr Persson, Ivar, m. fl. och nr 130 i andra kammaren av herr Hansson i Skegrie m. fl. dels ock motionen nr 286 i andra kammaren av herr Senander m. fl. I motionerna hemställdes, att riksdagen måtte besluta minska antalet bostadskostnadsgrupper till fyra genom att den lägsta gruppen slopades och att till följd därav orter tillhörande denna grupp uppflyttades till den näst lägsta gruppen. Motionerna behandlades av *andra lagutskottet*, som i sitt utlåtande nr 26 hemställde, att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet erinrade till en början om den utredning, som verkställdes av de sakkunniga för utredning rörande folkpensionärernas bostadsförhållanden och bostadskostnader, och anförde därom:

I denna utredning, som sålunda avsett allenast frågan om de skilda orternas inplacering i bostadskostnadsgrupper enligt folkpensioneringslagens bestämmelser rörande bostadskostnadsgrupperingen, ha de sakkunniga emellertid, utan att dock taga ställning därtill, berört även de principer, som ligga till grund för nämnda bestämmelser, samt dessas utformning. Ett av de spörsmål som därvid ägnats uppmärksamhet är huruvida folkpensioneringslagens nuvarande differentiering av bostadstilläggen ger de ekonomiska förutsättningarna för pensionsberättigade, boende inom olika bostadskostnadsgrupper, att inneha bostäder av lika standard. De sakkunniga ha därutinnan uttalat, att om man förutsätter lika standard och utgår från den standard, som folkpensionerna i Stockholm kunna tillfredsställa, bostadstilläggen äro genomgående alltför små i de lägsta grupperna. Om man emellertid skulle höja bostadstilläggen i de lägre ortsgrupperna, så att de endast komme att ligga så mycket lägre i förhållande till Stockholm, som svarar mot skillnaden i hyra vid lika standard, så skulle bostadstilläggen i de lägre grupperna räcka betydligt bättre än i den högsta gruppen, beroende på att pensionärerna i de lägre grupperna i allmänhet ej ha tillgång till bostäder av samma kvalitet som i den högsta gruppen, utan tvingas bo i dåliga och billiga bostäder. De sakkunniga framhålla vidare, att om man i stället utgår från förhållandena i den lägsta gruppen

och frågor, huru stora bostadstillägg, som erfordras i de högre grupperna för att upprätthålla förhållandevis samma standard som i den lägsta gruppen, så kommer man till betydligt lägre bostadstillägg i de högre grupperna än de nu gällande. Genom den relativt höga standard, som pensionärerna på dessa orter äro tvungna att iaktta, och därav föranledda höga hyror skulle emellertid enligt de sakkunniga dylika lägre tillägg bli ännu mer otillräckliga än de nuvarande tilläggen redan äro. Sammanfattningsvis ha de sakkunniga anført, att bostadskostnadsgrupperingen i realiteten icke kunnat genomföras enligt principen lika standard och att skillnaden i bostadstillägg mellan de högre och de lägre bostadskostnadsgrupperna är väsentligt större än som svarar mot skillnaden i bostadskostnad vid lika standard. En konsekvent genomförd gruppering efter principen lika standard skulle enligt de sakkunniga medföra så stora förändringar i jämförelse med nu gällande gruppering, att särskilda åtgärder bleve nödvändiga för dess tillämpning. De åtgärder, som de sakkunniga för sådant ändamål peka på, äro ändring av tilläggsbeloppen och eventuellt ändring av antalet bostadskostnadsgrupper. I enlighet med det begränsade uppdrag de sakkunniga erhållit ha de emellertid icke ansett sig kunna gå närmare in på dessa frågor.

Utskottet fortsatte därefter:

Det i motionerna väckta spörsmålet utgör allenast en del av den utav de sakkunniga berörda frågan. Att bryta ut denna mindre del och behandla den särskilt kan enligt utskottets mening icke vara lämpligt. Utskottet är ej heller berett att nu taga ställning till frågan i hela dess vidd, bland annat på den grund att de slutsatser, till vilka de sakkunniga kommit, bygga på ett svåröverskådligt och svårbedömbart statistiskt material, vilket material liksom ock de principer, enligt vilka det bearbetats, ävensom de utav detsamma dragna slutsatserna hittills icke närmare prövats vid sedvanlig remissbehandling. Därest emellertid de sakkunnigas ovan återgivna uttalanden visa sig vara hållfasta, synes det utskottet som om fog finnes att upptaga hela frågan om bostadskostnadsgrupperingen till omprövning. Med hänsyn till det läge, vari frågan, enligt vad som framgår av det anförda, nu befinner sig, kan någon framställning till Kungl. Maj:t beträffande densamma icke anses erforderlig.

I en vid utlåtandet fogad reservation av herrar Hallagård och Carlsson i Bakeröd anfördes bland annat följande:

Den av de sakkunniga avgivna utredningen ger vid handen, att folkpensioneringslagens nu gällande bestämmelser beträffande bostadstilläggen ej göra det möjligt för folkpensionärerna i de lägre bostadskostnadsgrupperna att inneha bostäder av samma standard som dem, folkpensionärerna i de högre bostadskostnadsgrupperna bebo. Detta förhållande måste anses i hög grad otillfredsställande och en ändring av folkpensioneringslagens bestämmelser i detta avseende är synnerligen angelägen. Att utan närmare utredning vidtaga en dylik ändring i lagen kan emellertid enligt utskottets mening ej komma i fråga. Utskottet finner därför, att riksdagen hos Kungl. Maj:t bör göra framställning om utredning beträffande folkpensioneringslagens bestämmelser om bostadstilläggen i syfte att ernå sådan ändring av desamma, att folkpensionärerna på samtliga orter i riket erhålla ekonomisk möjlighet att inneha bostad av lika standard. Då härvid såsom ut-

gångspunkt bör tagas standarden hos de bostäder, som folkpensionärerna i de högre bostadskostnadsgrupperna nu faktiskt bebo, torde det för att angivna syfte skall kunna uppnås vara erforderligt, att även pensionärerna i den lägsta bostadskostnadsgruppen erhålla bostadstillägg.

Reservationen utmynnade i en hemställan att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville med beaktande av de synpunkter, som anförts i reservationen, låta verkställa utredning om folkpensioneringslagens bestämmelser om bostadstilläggen samt för 1950 års riksdag framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Över den utredning, som de sakkunniga för utredning rörande folkpensionärernas bostadsförhållanden och bostadskostnader verkställt, avgavs under senare hälften av år 1949 till Kungl. Maj:t yttranden av pensionsstyrelsen, bostadsstyrelsen, Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund.

För närmare kännedom om innehållet i yttrandena får utskottet hänvisa till utskottets nedan omförmälda utlåtande nr 41 till 1950 års riksdag.

Frågans behandling vid 1950 års riksdag.

Vid 1950 års riksdag väcktes två motioner i förevarande ämne, nämligen likalydande motionerna nr 248 i första kammaren av herr *Wahlund m. fl.* samt nr 388 i andra kammaren av herr *Pettersson* i Dahl *m. fl.* I motionerna hemställdes, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning syftande till att avskaffa bostadskostnadsgrupperingen inom folkpensioneringen samt att i avvaktan härpå uppflytta lägsta bostadskostnadsgrupp till näst lägsta. Motionerna behandlades av *andra lagutskottet*, som i sitt utlåtande nr 41 hemställde, att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet erinrade till en början om vad utskottet i sitt utlåtande till 1949 års riksdag i anledning av väckta motioner om ändrad indelning av landet i bostadskostnadsgrupper uttalat samt anförde vidare:

Över de sakkunnigas utredning ha nu, såsom av den ovan lämnade redogörelsen närmare framgår, yttranden avgivits av pensionsstyrelsen, bostadsstyrelsen, Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund. Remissinstanserna ha funnit, att principerna för bostadstilläggen och bostadskostnadsgrupperingen borde göras till föremål för en allmän översyn, och i yttrandena hemställas om utredning. Därvid anföras olika synpunkter, vilka ansetts böra beaktas vid en omprövning av bestämmelserna.

Även om det är förenat med stora svårigheter att på grundval av det föreliggande materialet bilda sig en säker uppfattning om huruvida en omprövning av bestämmelserna om bostadstillägg och bostadskostnadsgruppering är påkallad, finner dock utskottet, att starka skäl tala för att så är fallet. Utskottet, som med hänsyn till det läge vari frågan befinner sig och med

hänsyn till utskottets nedan omförmälda ställningstagande, icke anser sig böra närmare ingå på en prövning av de svårbedömbara frågor, som sammanhånga med bostadskostnadsgrupperingen, vill här endast erinra om vissa synpunkter, som remissinstanserna framhållit. Sålunda påpekar pensionsstyrelsen, att genom de särskilda bostadstilläggen den i lagen angivna bostadskostnadsgrupperingen är modifierad i hög grad och att de särskilda bostadstilläggen i regel äro förenade med avdragsregler, som högst avsevärt skärpa verkningarna av de i lagen förefintliga avdragsreglerna. Bostadsstyrelsen framhåller, att den stora skillnad, som råder mellan landsbygd och stad i fråga om bostadsstandard, börjat utjämnas samt att det vore uppenbart, att folkpensionärerna på landsbygden vid nuvarande utformning av folkpensioneringssystemet icke kunde förutsättas bliva delaktiga i den pågående standardhöjningen. En dylik konservering av en alltför låg bostadsstandard för en betydande del av folkpensionärerna stode uppenbarligen icke i överensstämmelse med den bostadspolitiska målsättningen. Härtill kommer så frågan om icke en normering av de särskilda bostadstilläggen bliver ofrånkomlig.

Ifrågavarande spörsmål beträffande bostadstilläggen och bostadskostnadsgrupperingen sammanhånga emellertid nära med folkpensioneringslagens regler om inkomstprövningen. I sitt utlåtande nr 40 till innevarande riksdag har utskottet närmare berört detta samband. Utskottet har i sitt nämnda utlåtande uttalat, att avdragsreglerna i folkpensioneringslagen torde vara i behov av översyn, varjämte utskottet ifrågasatt, huruvida icke lämpligen i samband därmed jämväl frågan om bostadstilläggen och bostadskostnadsgrupperingen borde upptagas till omprövning. På i utlåtandet närmare angivna skäl har utskottet föreslagit riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet i sagda utlåtande anfört.

På grund härav och då genom ovannämnda yttranden Kungl. Maj:ts uppmärksamhet redan fästs på förevarande spörsmål, anser utskottet någon ytterligare framställning till Kungl. Maj:t om utredning i anledning av förevarande motioner ej erforderlig.

I motionerna hemställes tillika, att riksdagen i avvaktan på en utredning angående bostadskostnadsgrupperingen måtte uppflytta lägsta bostadskostnadsgruppen till näst lägsta. Såsom utskottet uttalade vid fjolårets riksdag kan det enligt utskottets mening icke vara lämpligt att bryta ut denna mindre del av berörda fråga och behandla den särskilt. En dylik lagändring torde i allt fall icke kunna ske utan närmare utredning. Utskottet kan alltså icke tillstyrka motionärernas hemställan i denna del.

I en vid utlåtandet fogad reservation av herrar *Hallagård, Bengtson* och *Carlsson* i Bakeröd anfördes bland annat följande:

Även om det är förenat med svårigheter att på grundval av det föreliggande materialet bilda sig en säker uppfattning om huruvida en omprövning av bestämmelserna om bostadstillägg och bostadskostnadsgruppering är påkallad, finner dock utskottet, att starka skäl tala för att så är fallet. Utskottet vill här endast erinra om vissa synpunkter, som remissinstanserna framhållit. Sålunda påpekar pensionsstyrelsen, att genom de särskilda bostadstilläggen den i lagen angivna bostadskostnadsgrupperingen är modifierad i hög grad och att de särskilda bostadstilläggen i regel äro förenade med avdragsregler, som högst avsevärt skärpa verkningarna av de i lagen före-

fintliga avdragsreglerna. Bostadsstyrelsen framhåller, att den stora skillnad, som råder mellan landsbygd och stad i fråga om bostadsstandard, börjat utjämnas samt att det vore uppenbart, att folkpensionärerna på landsbygden vid nuvarande utformning av folkpensioneringssystemet icke kunde förutsättas bliva delaktiga i den pågående standardhöjningen. En dylik konservering av en alltför låg bostadsstandard för en betydande del av folkpensionärerna stode uppenbarligen icke i överensstämmelse med den bostadspolitiska målsättningen. Vidare framhåller Svenska stadsförbundets styrelse, att den av de sakkunniga verkställda utredningen obestriddligen i allt fall givit vid handen, att de nuvarande reglerna för bostadskostnadsgrupperingen särskilt missgynnat åtskilliga av de kommuner, som nu äro placerade i bostadskostnadsgrupp I och att en försiktig uppflyttning av kommuner från grupp I till grupp II syntes befogad.

Reservationen utmynnade i en hemställan, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville med beaktande av de synpunkter, som anförts i reservationen, låta verkställa utredning om folkpensioneringslagens bestämmelser om bostadstilläggen samt för år 1951 års riksdag framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Frågans nuvarande läge.

Socialvårdskommittén har i ett i april 1950 avgivet betänkande (SOU 1950: 11), innefattande utredning och förslag angående lag om socialhjälp m. m. (socialhjälpslag) behandlat frågan om statsbidrag till de särskilda bostadstilläggen. I ett särskilt yttrande har en reservant inom kommittén anförts:

Kommittén har i detta sammanhang övervägt möjligheterna av att helt slopa de särskilda bostadstilläggen, varvid då skulle ha företagits en höjning av de allmänna bostadstilläggen. Denna väg har icke ansetts framkomlig.

Enligt min mening borde övervägandet i stället ha innefattat frågan huruvida man icke skulle kunna slopa de allmänna bostadstilläggen i samband med en justering av folkpensionerna. Den anpassning efter de individuella omständigheterna som är önskvärd skulle då kunna ske genom de särskilda bostadstilläggen. Det torde icke råda tvivel om att ett dylikt system skulle ge ett mera rättvist resultat än det nuvarande, där förmenta olikheter i orternas bostadskostnader först utjämnas genom fastlåsta allmänna bostadstillägg, vartill i övervägande antalet kommuner kommer en ytterligare i princip mera individuell, utjämning genom särskilda bostadstillägg.

Genom beslut den 16 juni 1950 har chefen för socialdepartementet bemyndigats tillkalla *sakkunniga för utredning rörande översyn av folkpensioneringslagens bestämmelser om inkomstprövning m. m.* (1950 års folkpensionsrevision). I direktiven för de sakkunniga anför *föredragande departementschefen* bland annat följande:

Vid detta års riksdags vårsession väcktes två motioner (nr I: 327 och II: 389), vari påtalades, att de nu gällande bestämmelserna verka hämmande särskilt på den enskilda arbetarpensioneringens utveckling. Andra lagutskottet, som behandlade motionerna och som bl. a. tog del av olika exempel på hur avdragsreglerna i förekommande fall verkade, fann i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 40, att avdragsreglerna vore i behov av översyn.

Jag ansluter mig till denna tanke. Det förhåller sig onekligen så, att gällande avdragsregler inom folkpensioneringen ofta kunna leda till resultat som ej äro tillfredsställande. Den främsta orsaken härtill torde vara att verkningarna av den i lagen föreskrivna inkomstprövningen avsevärt skärpts genom de avdragsregler, som kommunerna ansett sig böra föreskriva i fråga om rätt till de särskilda bostadstilläggen. Sålunda kan det inträffa, att en pensionstagare, som skaffar sig ökade inkomster vid sidan av pensionen, kan få sina sammanlagda pensionsförmåner minskade i så hög grad, att inkomstökningen bortfaller.

Såsom framgår av det föregående är frågan om avdragsreglernas verkningar intimt förknippad med bestämmelserna om de särskilda bostadstilläggen. Med hänsyn till den omfattning och betydelse de särskilda bostadstilläggen fått kan det ifrågasättas, huruvida kommunerna även i fortsättningen böra ha full frihet att bestämma angående de grunder, efter vilka dylika tillägg skola utgå, eller om icke genom statens medverkan förhållandena härvidlag på ett eller annat sätt böra normeras. Frågan härom bör utredas av de sakkunniga.

Utskottet ifrågasatte vidare, huruvida det icke vore lämpligt att i samband med en översyn av avdragsreglerna upptaga frågan om bostadstilläggen och bostadskostnadsgrupperingen enligt det nuvarande systemet till omprövning. För egen del finner jag, att frågan om bostadstilläggens konstruktion bör prövas av de sakkunniga. Däremot anser jag skäl icke föreligga att sammankoppla bostadskostnadsgrupperingens problem med de huvudsakligen tekniska spörsmål varom nu är fråga.

1950 års dyrortssakkunniga — vilka haft att till prövning upptaga bland annat senast tillämpliga grunder för dyrortsgrupperingen mot bakgrunden av de speciella problem, som aktualiseras genom kommunindelningsreformen — ha i sitt den 10 januari 1951 avgivna betänkande angående principer för dyrortsgrupperingen även berört bostadskostnadsgrupperingen inom folkpensioneringen.

Efter att ha redogjort för vad i denna fråga tidigare förekommit anföra de sakkunniga.

Av det föregående framgår att bostadskostnadsgrupperingen vilar på en grund, som illa stämmer med bostadstilläggens konstruktion och därför väl är i behov av en omprövning, men även att sistnämnda konstruktion är föremål för översyn. Under sådana förhållanden finner vi uteslutet, att en omläggning av grunderna för bostadskostnadsgrupperingen nu verkställas. Först i samband med att ståndpunkt toges till bostadstilläggens konstruktion, bör en omläggning av sagda grunder företagas.

Intill det sålunda blir möjligt att pröva frågan i det rätta sammanhanget bör, fortsätta dyrortssakkunniga, den nuvarande bostadskostnadsgrupperingen bibehållas, dock att om situationen hösten 1952 är oförändrad, en ny gruppering efter samma principer som tidigare bör genomföras, men grundas på det då enligt det av dyrortssakkunniga framlagda förslaget föreliggande nya materialet angående bostads- och bränslekostnader.

Utskottet.

I sitt utlåtande till fjolårets riksdag i anledning av väckta motioner om avskaffande av bostadskostnadsgrupperingen uttalade utskottet, att även om det vore förenat med stora svårigheter att på grundval av då föreliggande material bilda sig en säker uppfattning om huruvida en omprövning av bestämmelserna om bostadstillägg och bostadskostnadsgruppering vore påkallad, funne dock utskottet, att starka skäl talade för att så vore fallet. Utskottet erinrade vidare om att utskottet i annat sammanhang uttalat, att avdragsreglerna i folkpensioneringslagen torde vara i behov av översyn, och ifrågasatt huruvida icke lämpligen i samband därmed jämväl frågan om bostadstilläggen och bostadskostnadsgrupperingen borde upptagas till omprövning ävensom föreslagit riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet härutinnan anfört.

Enligt utskottets mening äro de skäl, som i utskottets förenämnda utlåtande ansågos tala för en omprövning av bostadskostnadsgrupperingen, alltjämt gällande. Emellertid har, såsom av vad ovan angivits framgår, Kungl. Maj:t tillkallat särskilda sakkunniga, vilka ha att pröva bl. a. frågan om bostadstilläggens konstruktion. Enligt vad utskottet inhämtat komma de sakkunniga att i detta sammanhang pröva jämväl lämpligheten av att sammanslå de allmänna och de särskilda bostadstilläggen. En lösning av frågan i sådan riktning skulle kunna medföra, att behovet av bostadskostnadsgrupperingen bortföle. I allt fall bör, såsom 1950 års dyrortssakkunniga i sitt ovannämnda betänkande framhållit, med en omprövning av bestämmelserna om bostadskostnadsgruppering anstå till dess ståndpunkt tagits till bostadstilläggens konstruktion. Med hänsyn till det läge, vari frågan sålunda nu befinner sig, synes någon framställning till Kungl. Maj:t i anledning av förevarande motioner icke böra göras.

I motionerna hemställes tillika, att riksdagen i avvaktan på en utredning angående bostadskostnadsgrupperingen måtte uppflytta lägsta bostadskostnadsgruppen till näst lägsta. Såsom utskottet vid tidigare riksdagar uttalat kan det enligt utskottets mening icke vara lämpligt att bryta ut denna mindre del av berörda fråga och behandla den särskilt. En dylik åtgärd synes i allt fall icke böra vidtagas utan särskild utredning. Utskottet kan alltså icke tillstyrka motionerna i denna del.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I: 154 och II: 200, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 13 februari 1951.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Forslund, Hallagård, Sten, Sunne, Nils Elowsson och Wahlund;

från andra kammaren: herrar Jacobsson i Igelsbo, Hellbacken, fruarna Nordgren, Johansson i Norrköping, herrar Nilsson i Göteborg, Hagård, Carlsson i Bakeröd och fru Sjöstrand.

RESERVATION

av herrar *Hallagård, Wahlund* och *Carlsson* i Bakeröd.
